

Masochismens gåte

Sølvi Kristiansen
psykologspesialist i privat praksis
so-kr@online.no

Den selvpåførte smerten og ydmykelsen utfordrer både psykologien og psykoanalysen. For hvordan kan vi forstå at mennesker aktivt søker smerte, underkastelse og fornedrelse?

Det var den østerrikske forfatteren Leopold von Sacher-Masochs liv og fortellinger som var modell da betegnelsen masochisme ble innført av Richard von Krafft-Ebing i hans toneangivende verk om seksualitet, *Psykopathia Sexualis* (1886). Særlig kortromanen *Venus i pels* (1870/2002) har blitt stående som en litterær prototyp på den masochistiske personlighet, relasjon og seksualitet. Masochismebegrepet, som opprinnelig var avgrenset til seksuelle fantasier og handlinger, har etter hvert kommet til å bli et samlebegrep for ulike tilstander der smerte, ydmykelse og underkastelse er indre motivert og ønsket. Den selvpåførte smerten og ydmykelsen utfordrer både psykologien og psykoanalysen. For hvordan kan vi forstå at mennesker aktivt søker smerte, underkastelse og fornedrelse? Hva motiverer flagellanten som stadig anklager seg selv for å være for dårlig, selvskaderen som påfører seg fysisk smerte, den asketiske religiøse som nekter seg all nytelse, den som aldri kan tillate seg selv å lykkes – og den seksuelle masochisten som trenger smerte og underkastelse for å kjenne seksuell lyst? Spørsmålet har ikke bare teoretisk interesse. Mange terapeuter har erfart hvordan den masochistiske dragningen kan være en sterk motkraft i arbeidet for endring og utvikling, og hvor standhaftig denne tendensen kan være. Når positive endringsprosesser, i form av bedre selvrepresentasjon og autonomi, systematisk etterfølges av selvsabotering og selvstraff, når pasienten gjentakende havner i ydmykende og underdanige posisjoner, blir spørsmålet om masochismens dynamikk både konkret og prekær.

Sigmund Freud har i stor grad bidratt til dagens omfattende masochismebegrep. Freud (1905, 1919, 1924) så masochismen som et element i alle menneskers driftsliv, og identifiserte masochistiske elementer i mange former for seksuell atferd, inkludert den barnlige seksualiteten. Ikke minst beskrev han avseksualiserte varianter, som den moralske masochismen. Der den seksuelle masochismen involverer en konkret relasjon, fantasert eller virkelig, spiller den moralske masochismen seg ut på den indre scenen, mellom et skjørt og masochistisk selv/ego og et strengt sadistisk overjeg. «For Jeget betyr å leve det samme som å bli elsket – elsket av Overjeget», skriver Freud (1917, s. 58). I den moralske masochismen fungerer imidlertid ikke overjeget som en indre kjærlig støtte og veileder, men som en nådeløs kritiker som dømmer og kan trekke tilbake sin kjærlighet til selvet.

Der den seksuelle masochismen involverer en konkret relasjon, fantasert eller virkelig, spiller den moralske masochismen seg ut på den indre scenen

Masochismebegrepet favner bredt, noe som ikke er uproblematisk. Vi må anta at selv om de fenomenene vi kaller masochistiske, deler en aktiv draging mot smerte og underkastelse, er det store variasjoner både når det gjelder opprinnelse og dynamikk. Dette gjelder de ulike formene for masochisme, så vel som graden av den. De fleste vil kunne gjenkjenne den pinefylte sødmen i selvstraffing og selvedvurdering, samtidig som det vekker frykt og fortvilelse å møte mennesker som i alvorlig grad degraderer og skader seg selv. Romanen *Fifty Shades of Grey* spiller på seksuell

dominans og underkastelse, og ble folkelesning med 125 millioner solgte eksemplarer (tall fra 2015) og oversettelse til 52 språk. Men da den verdenskjente samtidskomponisten og humanisten Georg Friedrich Haas i 2016 sto fram naken i New York Times og The Times som nygift masochist, og med stort alvor beskrev sitt sadomasochistisk forhold, ble mange rystet. Spennet av fenomener som inngår i det vi kaller masochisme, innbyr til differensiering så vel som til refleksjon over hva som kan være felles for disse fenomenene.

Også i den psykoanalytiske litteraturen om temaet er perspektivene mange og til dels sprikende, selv om det synes å være enighet om at masochismen som klinisk fenomen må forstås ut fra en kompleks modell som involverer både de helt tidlige relasjonserfaringer og den senere psykologiske utvikling av personlighet, forsvar og fantasiliv (Blum, 2011). I dette sammensatte og uoversiktlige feltet finner jeg det nyttig å knytte en forbindelse tilbake til «begynnelsen», tilbake til masochismebegrepets opprinnelse, til forfatteren Sacher-Masoch og hans roman *Venus i pels*. Jeg vil med utgangspunkt i denne romanen løfte fram og drøfte noen sentrale spørsmål som den psykoanalytiske diskusjonen om masochisme har dreid seg rundt: i) underkastelsens dynamikk, ii) betydningen av tidlige traumer, iii) det splittede kjærlighetsobjektet og iv) fantasiens plass. Denne tilnærmingen bringer oss kanskje ikke til svaret på masochismens gåte, men kan forhåpentligvis bidra til en refleksjon over noen av problemstillingene den konfronterer oss med.

Venus i pels

I *Venus i pels* (1870) møter vi adelsmannen Severin von Kusiemski og hans besettende relasjon til kvinnen Wanda von Dunajev. Den dagdrømmende Severin er i romanens begynnelse forelsket i en steinskulptur av Venus som befinner seg i en park like ved der han bor, og han har ikke øye for levende kvinner. Han foretar jevnlig parkbesøk for å beundre sin Venus, og han elsker henne «så vanvittig man bare kan elske en kvinne som gjengjelder ens kjærlighet med et steinsmil som alltid er det samme, som alltid er like fredelig» (s. 26). I Severins drømmer flyter steinskulpturen sammen med Tizians maleri *Venus med speilet*, og i fantasien utstyrer han gudinnen med pels. Kvinnen Wanda befinner seg pelskledd i parken en månelys kveld da Severin er der for å besøke Venus. Kjærligheten til, så vel som besettelsen av, Venus overføres til Wanda. Severin vil binde seg til Wanda for alltid og ønsker å være hennes slave. Wanda flørter med Severins ønsker, men finner det slett ikke tiltrekkende å skulle være sammen med en underdanig mann. Etter sterk overtalelse går hun likevel med på å prøve dette. De undertegner en kontrakt som innebærer at Severin skal være Wandas slave for alltid, og at hun er fri til å utøve all makt og grusomhet hun ønsker overfor han. Paret legger ut på en reise til kunstbyen Firenze, Severin nå i rollen som tjeneren Gregor. Relasjonen mellom Wanda og Severin/Gregor utvikler seg her stadig sterkere i en sadomasochistisk retning. Wanda blir mer og mer grusom, og hun forakter og ydmyker Severin på stadig nye måter. Severin går fullt og helt inn i rollen som den ydmykede, helt fram til Wanda faller for den greske og grusomme Alexis. Wanda ønsker nå selv å innta en passiv rolle overfor Alexis, og det etableres en trekant der Severin må underkaste seg Alexis. Når Severin utsettes for en virkelig sadist (ikke en som spilte rollen, slik som Wanda), og i tillegg blir avvist av Wanda, svinner Severins ønske om underkastelse – han blir ifølge ham selv kurerert – selv om en som leser kan sitte igjen med en tvil om dette er tilfellet.

Underkastelsens dynamikk

Severin i *Venus i pels* insisterer på at det skal skrives en kontrakt mellom ham selv og Wanda, en kontrakt som begynner med «Min slave» og fortsetter med et krav om fullstendig og betingelsesløs oppgivelse av seg selv inntil døden:

Hvis De noensinne ikke skulle holde ut min makt over Dem, ... så må de ta livet av Dem for jeg kommer aldri til å gi Dem friheten tilbake (s. 153).

Kontrakten iscenesetter den ultimate binding og avhengighet, der både masochistens kjærlighetsobjekt og selve underkastelsen opphøyes og idealiseres. Den foran nevnte komponisten Haas sier til *The Times* om sitt nyetablerte sadomasochistiske ekteskap:

Den emosjonelle effekten kommer fra den nakne handlingen av underkastelsen, som inneholder en nærmest åndelig energi.

Masochisten vil underkaste seg, og finner nytelse i dette. Men denne underkastelsen er ikke entydig. Severin ikke bare finner, men skaper sin sadist i Wanda. Det er Severin selv som forfatter parets kontrakt, og som finner ordene som kommer fra Wandas munn. Wanda plages av tvil, men underkaster seg Severins ønsker og trer inn i rollen som den sadistiske og grusomme, en rolle hun etter hvert identifiserer seg med. Severin blir den ydmykede og plagede. Men rollefordelingen er forvirrende. Er det ikke snarere Severin, heller enn Wanda, som har kontroll, som tvinger Wanda, som er sadisten? Og er det ikke slik at Wanda, på tross av hennes grusomhet, underkaster seg Severin? Sadisme og masochisme – oppkalt etter hver sin forfatter, er de to sider av samme mynt?

Dette var én av Sigmund Freuds første hypoteser om masochismens dynamikk. Masochisme er en innadvendt sadisme/aggresjon, en omvendning av barnets negative følelser mot foreldrene. Sadistiske og aggressive følelser kan kjennes farlige, skape skyldfølelse og ikke minst en redsel for å ødelegge og miste kjærlighetsobjektet. Å vende aggresjonen mot seg selv, og underkaste seg, blir en løsning der individet tar kontroll over situasjonen. På den ene siden sikres en fortsatt kontakt med objektet. Samtidig finner individet et utløp både for sadistiske aggresjon og for det straffebehovet som følger av en sterk skyldfølelse.

Selv om beskrivelsen av den følsomme og drømmende Severin, så vel som kliniske framleggelsler av masochistiske pasienter, kan understøtte en hypotese om at konflikter knyttet til egen sadistisk aggresjon står sentralt i masochismens dynamikk, framstår denne forklaringen alene likevel ikke som tilstrekkelig for å forstå masochismens psykologi. Jeg har allerede nevnt at når Severin blir utsatt for en virkelig sadist – grekeren Alexis – mister den sadomasochistiske relasjonen sin magi og funksjon. Da vil Severin ut av det hele. Severin søker en sadist som later som han er det, og som er uløselig bundet til masochisten gjennom en gjensidig kontrakt som Severin selv har forfattet. Dette er ingen attraktiv avtale for den virkelige sadisten, som ønsker å dominere og ydmyke den andre. Den masochistiske underkastelsen må være drevet av noe mer enn en invertert sadisme.

Den franske filosofen Gilles Deleuze (1989) argumenterer i sin analyse av Sacher-Masochs forfatterskap for at masochismen og sadismen tilhører ulike forestillingsverdener og ulike psykologiske landskaper, og går sterkt imot Freuds teori om masochismen som en invertert sadisme. Masochismen krever ifølge Deleuze sin egen analyse og forståelse, og hans synspunkt er her, som vi skal se, helt i overensstemmelse med sentral psykoanalytisk litteratur.

Kjærlighetslengsel og relasjonelle traumer

Elsk meg! Dette skal ha vært Sacher-Masochs siste ord før han døde på et sanatorium i Lindheim i 1895 (Bang, 1998). Hører vi i forfatterens siste kjærlighetsønske også noe vesentlig i masochismens dynamikk? Den jødisk-amerikanske B. Berliner (1942) var en av de første psykoanalytikere som tonet ned betydningen av sadismen i sin forståelse av masochistens psykologi. Han så ønsket om underkastelse først og fremst som en kompromissdannelse mellom et sterkt og grunnleggende infantilt ønske om å bli elsket på en passiv måte, og en bearbeiding av tidlige destruktive relasjonserfaringer som har gjort en slik hengivelse til kjærlighetsobjektet umulig. Det masochistiske ønsket om underkastelse uttrykker i dette perspektivet et passivt kjærlighetsønske som bunner i en infantil og regressiv lengsel etter velværet i å kunne hengi seg til et omnipotent objekt og en symbiotisk relasjon (Lagache, 1961). Samtidig blir det gjennom gjentakelsen av smerte og grusomhet også en bearbeiding av tidlige mangelfulle eller destruktive relasjoner og skyld. Novick og Novick (1972, 1987) fant i en empirisk studie av barn med masochistiske fantasier at det i alle tilfellene de studerte var forstyrrelser i det tidlige samspillet mellom mor og barn, samt en mangelfull utvikling av glede og lyst ved egen kropp. Traumatiske relasjonserfaringer trekkes også fram i studier av Sacher-Masochs liv, så vel som hos komponisten Haas. Sacher-Masochs barndom var preget av tidlige tap, og han var vitne til opptøyer, vold og grusomhet fra sitt hjem i fengselsbygningen i Lemberg (nåværende Lviv i Ukraina), der faren var politisjef (Bang, 1998). Haas forteller at hele hans familie var nazister, og forble det også etter krigens slutt, og at familielivet var preget av vold og mangel på kjærlighet.

Det splittede kjærlighetsobjektet

«En gang i tiden var det tre kvinner», skriver Gilles Deleuze i sin analyse av *Venus i pels* (1989, s. 130). Mens sadisten trækker på farsautoriteten og inntar dens brutale plass, ser Deleuze masochisten som famlende rundt splittede indre morsbilder. Han begrunner dette gjennom sin litterære analyse, der han viser hvordan Sacher-Masoch sirkler rundt et morsbilde splittet i tre: den sensuelle og forførende mor (den sensuelt tiltrekkende Venus og Wanda), den straffende og ødipale mor (den dominante og grusomme Wanda med pisen) og den orale mor, som både er god og nærer, men som samtidig er kald, utilnærmelig og representerer død. Denne siste morsfiguren finner vi beskrevet i Severins kjærlighet til steinskulpturen Venus: forlokkende og mektig, men også utilnærmelig i sin kalde marmor og med sitt forsteinede smil. Denne orale moren er ifølge Deleuze et ideal som tar over og sublimerer de to andre mer truende morsbildene. På bakgrunn av den gjennomgående likhet vi finner mellom Sacher-Masochs eget liv og romanen *Venus i pels* (Bang, 1989), er det her vanskelig å ikke tenke på forfatterens beskrivelse av sin egen mor: «Hun representerte det høyeste av all kvinner, uoppnåelig i sin perfeksjon og renhet» (Smirnoff, 1969).

Det masochistiske ønsket om underkastelse uttrykker i dette perspektivet et passivt kjærlighetsønske

Det er flere paralleller mellom Deleuzes litterære analyse av det splittede morsbildet og psykoanalytiske teorier som baserer seg på kliniske erfaringer med masochistiske pasienter. Flere psykoanalytikere framhever hvordan masochistens indre objektrelasjoner preges av ustabilitet og en overvekt av avvisende og straffende objekter. Mange har knyttet dette til en konkret relasjonshistorie preget av sterkt svingende omsorg, mellom på den ene siden en dominerende overinvolvering og på

den andre siden avvisning og fravær av omsorg (Berliner, 1942/1958; Novick og Novick, 1987; Coen, 1988; Kahn 1979). Severin i *Venus i pels* tør ikke å stole på Wanda når hun er øm og kjærlig:

Om hun bare ville ta piskan i sin hånd igjen! Jeg synes det er noe uhyggelig over denne elskverdigheten hun behandler meg med – Hva har hun i sinne? Hva vil hun gjøre med meg (s. 77)?

Når lengselen etter å hengi seg til det etterlengtede og idealiserte objektet blander seg med et objekt som ikke bare er uopnåelig, men også straffende og invaderende, blir kjærlighetsrelasjonen komplisert og skremmende. Masochismen kan være én løsning på denne konfliktfylte situasjonen.

Den masochistiske fantasi

Avverget aggresjon og selvhevdelse, en sterk lengsel etter å hengi seg passivt til et omnipotent kjærlighetsobjekt og et indre arbeid for å håndtere motsetningsfylte og skremmende indre objekter synes å være elementer i masochismens dynamikk. Men tilstedeværelsen av disse indre spenningene, som jo ikke er forbeholdt masochisten alene, bringer oss ikke til en forståelse av masochismens mest særegne trekk – hvordan smerte og underkastelse er koblet til lyst og tilfredsstillelse. For å komme nærmere dette må vi trekke inn fantasi og forestillingsevne. «Uten psykologisk verdsetting av fantasien er masochismen uforklarlig», hevder Theodor Reik i en av de klassiske psykoanalytiske verkene om temaet (1941, s. 61).

I artikkelen «Et barn blir slått» (1919) gir Sigmund Freud en detaljert beskrivelse av hvordan en masochistisk fantasi utvikler seg i spenningen mellom ytre hendelser og indre psykologisk dynamikk. Sentralt står barnets evne til å vende vold og indre konflikter til kjærlighet ved hjelp av fantasien. «Far slår meg fordi han elsker meg», er det ubevisste korrelatet til en bevisst masochistisk masturbasjonsfantasi om at et barn blir slått. Også Deleuze framhever fantasiens avgjørende betydning for masochismen: «Jeg hevder at masochismens fødested er fantasien» (s. 107). Ifølge Deleuze er masochistens iscenesettelse av den sadomasochistiske relasjon en måte å triumfere over det grusomme på. Masochisten har på mange måter klart å gjøre offeret til den som har makt, og smerte og ydmykelse om til lyst. «Du kan ydmyke og straffe meg så mye du vil, jeg nyter det.» Masochistens evne til å bruke fantasi og forestillingsevne representerer også, ifølge Deleuze, en kvalitativ forskjell mellom masochisten og den mer konkrete og handlingsrettede sadisten.

Mens fantasiens og forestillingens plass er tydelig hos den seksuelle masochisten, med sin bevisste regissering av underkastelse og ydmykelse, sine fetisjer og sitt teater, kan den være vanskeligere å få øye på hos *den moralske masochisten*. Men også hos pasienter som først og fremst synes å være dominert av et strengt og straffende superego, kan terapiprosesser over tid åpne et vindu mot en fantasiverden som opprettholder og nærer en masochistisk relatering. Bak gjentakende tilbakevending til underkastelse og selvstraffing kan vi finne fantasier som at den som lider mest, blir mest elsket, og at å gi opp lidelse betyr å miste kjærlighet (Gammelgaard & Kristiansen, 2017). Novick og Novick (1987) har i sine studier funnet at en bevisst eller ubevisst fantasi om å være et uskyldig offer, som gjennom smerte blir gjenforent med det etterlengtede objektet, synes å være en gjenganger og essens i den moralske masochismen. I slike fantasier er ikke smerte identisk med lyst, men den muliggjør lyst. Vi kan her se paralleller til den religiøse selvpineren, som gjennom underkastelse og smerte kan komme nærmere en forening med det guddommelige.

Ved å knytte smerte og avhengighet til kjærlighet og lyst gir den masochistiske fantasien en tilfredsstillende avdriftsmessige ønsker. Men som jeg allerede har vært inne på, er dette ikke fantasiens eneste funksjon. Den kan også være en beskyttelse mot smerte og angst med utspring i indre konflikter, separasjonsangst og tidlige objekt-tap. Gjennom idealisering og fantasi tar masochisten styring over en ukontrollerbar relasjon. Men denne kontrollen har også en problematisk side; den låser individet i en selvtilstrekkelig og omnipotent løsning på relasjonelle vansker. Den etterlater subjektet i en narsissistisk isolasjon som vanskelig lar seg kombinere med en gjensidig utveksling og den vekst og utvikling denne kan gi. Severin er en drømmer som før han treffer Wanda, fantaserer om en pelskledd Venus. Etter møtet med Wanda ønsker han å iscenesette sine fantasier i virkeligheten. Dette forutsetter imidlertid at Wanda er med på leken, noe hun etter hvert også blir. Men da Wanda er en levende person, med egne ønsker og tanker, kommer det nødvendigvis til et punkt der hennes vilje støter mot Severins drømmer. Resultatet blir skuffelse, brudd og tilbaketrekning.

En masochisme forut for fantasien?

Kliniske og litterære studier viser fantasiens sentrale plass i masochismens dynamikk. Men likevel melder spørsmålet seg: Kan vi tenke oss en masochisme uten fantasien som organiserende struktur? Freud var inne på denne tanken i sitt siste større arbeid om masochisme, *The Economic Principle of Masochism* (Freud, 1924). Dette ble skrevet etter hans studier av hvordan traumatiske hendelser melder seg i psyken, ikke gjennom fantasi og drøm, men gjennom gjentakelse (Freud, 1920). Spørsmålet har fått ny relevans i lys av de senere års interesse for hvordan de helt tidlige erfaringer, så vel som traumatiske minner, kan melde seg på siden av og utenfor den billedlige og språklige bearbeidelse – gjennom affekt, kropp og atferd.

Fisher og Cooper (1981) diskuterer hvordan masochismen kan inngå som en hjelp til selvavgrensning og separering, og jeg har allerede vært inn på hvordan flere psykoanalytikere knytter utvikling av masochisme til tidlige traumatiske opplevelser. Innvirkningen av ikke-symbolisert psykisk materiale på den masochistiske utviklingen kan også bidra til å forklare den gjentakende og insisterende kvaliteten den masochistiske relasjonen kan ha, og hvorfor det kan være så vanskelig å gi slipp på den. En slik ikke-symbolisert kjerne utelukker imidlertid ikke senere masochistisk fantasidannelse. Den masochistiske fantasien kan fungere som en beskyttelse mot frykt og smerte av mer ikke-symbolisert og overveldende karakter. Dette ser vi demonstrert i terapiforløp der avdekking av en dominerende masochistisk fantasi ikke bare åpner for terapeutisk arbeid og nye og andre måter å relatere seg på, men også aktiverer følelser av mer traumatisk karakter (overveldende angst og smerte) (Gammelgaard & Kristiansen, 2017).

Noen kliniske betraktninger

Sacher-Masochs roman *Venus i pels* gir oss en kompleks beskrivelse av hvordan smerte og lyst samt underkastelse og tyranni kan veves inn i hverandre, og i det psykiske nærmest bli identisk. Denne amalgameringen av lyst og smerte inneholder, ifølge psykoanalytisk teori, en kompleks dynamikk der både de tidligste objektrelasjoner så vel som den senere utvikling av fantasi, forsvar og kompromissdannelser er involvert. Psykoanalytikeren O. Kernberg (1983) skriver at vi ikke kan forstå det enkelte tilfellet av masochisme uten samtidig å se på den individuelle organiseringen av jeget, overjeget, internaliserte objektrelasjoner, den narsissistiske utviklingen og hvordan de seksuelle og aggressive drifter virker sammen.

Få, om noen, søker terapi på grunn av sin masochisme. Masochismen vil for den enkelte snarere være en løsning enn et problem. Men i en gjensidig nær relasjon vil den masochistiske relateringen utfordres av den andres tilstedeværelse, noe vi får godt illustrert av forholdet mellom Severin og Wanda. Ingen kan fullt ut kontrollere den andres reaksjoner og følelser, heller ikke om det i utgangspunktet er inngått en avtale om underkastelse og kontroll. Også hos den moralske masochisten vil den masochistiske løsningen innhentes av sine egne iboende konflikter og kompleksitet.

I det terapeutiske rommet er det nettopp på dette punktet, når den masochistiske fantasi og relatering ikke lenger gir den forventede tilfredsstillelse og beskyttelse, at mulighetene for viktig arbeid kan åpne seg. Når terapeuten ikke svarer og handler som forventet på den masochistiske invitt, oppstår frustrasjon og uro som krever psykisk arbeid. Et slikt punkt kan oppstå når pasienten synes hun har gjort noe galt som fortjener straff, men møter en terapeut som ikke straffer; eller når pasienten idealiserer terapeuten, men denne unngår å innta en omnipotent og allvitende posisjon; eller når terapeuten ikke kan tilfredsstille pasientens passive kjærlighetslengsel og dermed skuffer pasienten og dennes forventninger. Den uro som oppstår i slike situasjoner, kan på den ene siden stimulere til nye og insisterende forsøk på å skape masochistiske scener. For eksempel ved at pasienten underkaster seg en idealisert, men også «grusom» terapeut og klandrer seg selv for mangelen på forventet respons. Eller at terapeuten svarer på pasientens underkastelse med å bli avvisende og oppgitt, eller allmektig og myndig. Men den forrykkede balansen åpner også en mulighet for et felles arbeid der en ser på hva som spiller seg ut i den terapeutiske relasjonen, og gjennom dette prøver å forstå hvordan masochismen inngår i den enkeltes spesifikke psykologiske «økonomi». Noe som igjen kan åpne for nye og andre måter å relatere seg på.

Ikke all lidelse vi møter i klinikken, er masochisme, og heller ikke all masochisme er et mål for terapeutisk endring. Men en draging mot smerte og underkastelse kan utgjøre en subtil kraft som motsetter seg endring og utvikling, og som dermed også kan føre til «uendelige» terapier uten særlig bevegelse. Det er derfor av betydning å se dens tilstedeværelse. Det faller oss så lett å ta for gitt at individet søker fravær av smerte og ydmykelse, og dermed også å overse og undervurdere hvordan masochismen kan inngå i psykenes bevisste og ubevisste arbeid for å sikre en noenlunde trygg og tilfredsstillende tilværelse.

Referanser

- Bang, K. (1989). *Elsk mig! En studie i Leopold von Sacher-Masochs masochisme*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Berliner, B. (1942). The Concept of Masochism. *Psychoanalytic Review*, 29, 386–400.
- Berliner, B. (1958). The Role of Object Relations in Moral Masochism. *The Psychoanal Quarterly*, 27, 38–56.
- Blum, H.P. (2011). Masochism: Passionate Pain and Erotized Triumph. *Psychoanalytic Review*, 98, 155–169.
- Coen, S.J. (1988). Sadomasochistic excitement: Character Disorders and Perversion. I Glick, R. A. & Meyers, D. I. (red.), *Masochism, Current Psychoanalytic Perspectives*. New Jersey: The Analytic Press.
- Cooper, A.M. & Fischer, N. (1981). Masochism: Current Concepts. *Journal of American Psychoanalytical Association*, 29, 673–688.
- Deleuze, G. (1991). *Coldness and Cruelty*. New York: Zone Books
- Freud, S. (1905) Three Essays on the theory of Sexuality. Standard Edition. 7
- (1917). Mourning and Melancholia. SE. 14

- (1919). A Child is Being Beaten. SE. 17
- (1929) Beyond the Pleasure Principle. SE. 18
- (1924). The Economic Problem of Masochism. SE. 19
- Gammelgaard, J. & Kristiansen, S. (2017). The screen function of Unconscious Fantasy. *Scandinavian Psychoanalytical Review*. (Under publisering)
- Haas, G.F. Intervju med *New York Times* 23. februar 2016 og *The Times* 19. november 2016.
- Kahn, M. (1979). *Alienation in Perversions*. London: Karnac Books.
- Kernberg, O.F. (1988). Clinical Dimensions of Masochism. *Journal of American Psychoanalytical Association*, 36:1005–1029.
- Krafft-Ebing, R. von (1886/1965). *Psykopathia Sexualis*. New York: Arcade Publishing.
- Lagache, D. (1961) Situation de l'agressivité. *Bull. Psychol.* 14, 99–112.
- Novick, J., Novick, K.K. (1972). Beating Fantasies in Children. *The International Journal of Psycho-Analysis*, 53, 237–242.
- Novick, K.K., Novick, J. (1987). The Essence of Masochism. *Psychoanalytical Study of the Child*, 42, 353–384.
- Reik, T. (1941). *Masochism in modern man*. New York: Grove Press.
- Sacher-Masoch, L. (2002). *Venus i pels*. Oslo: Kagge Forlag.
- Smirnoff, V.N. (1969). The Masochistic Contract. *The International Journal of Psycho-Analysis*, 50, 665–671.